

SAEMIEDIGKIE / SAMETINGET

Marie Persson Njajta

Sametingets representant i Sveriges delegation till CSW61

New York 13 – 17 mars 2017

Sámediggi
Sámedigge
Saemiedigkie
Sametinget

H.E. Mr. Antonio Patriota de Aguiar, ordförande för den 61:a sessionen, Marie Persson Njajta, Sametingets representant vid CSW61, och Ms. Tarcila Rivera Zea, President för FIMI samt expertmedlem i Permanent Forum för urfolk.

Rapport från FN:s Kvinnokommission CSW61 i New York

Sametinget välkomnar inbjudan av Sveriges regering att ingå i delegationen till FN:s Kvinnokommissions möte CSW61 i New York. Vi har deltagit för att tillföra urfolksperspektiv och bredda kunskapen inom delegationen. Vi har bevakat slutdokumentet för att urfolksperspektiv och klimatfrågan ska inkluderas. Vi har följt fokusområdet "Empowerment of Indigenous women" och nyttjat mötesdagarna för att samverka och ta del av möten rörande urfolk.

Jag som representerat Sametinget upplever att vårt deltagande varit väldigt uppskattat samt tillfört delegationen viktiga perspektiv. Vi hoppas Sametinget inbjuds delta vid fler tillfällen, bl.a. kommer nästa års tema (CSW62) också beröra urfolk: "**Challenges and opportunities in achieving gender equality and the empowerment of rural women and girls**".

Angående slutdokumentet har vi gjort ett uttalande som ligger på [Sametingets hemsida](#), där vi anser det oroande att slutdokumentet inte innehåller starkare skrivningar kring urfolkskvinnors landrättigheter. Vi vet att urfolkskvinnor, såväl i Sápmi som internationellt, hade behövt starkare skrivningar kring landrättigheter och självbestämmande. Detta för att ge konkret stöd till alla urfolkskvinnor som kämpar mot olika markexploateringar, landgrabbing, klimatförändringar och för att få sina rättigheter respekterade. Urfolkskvinnor går ofta i frontlinjen för kampen för marker och vatten som är avgörande för vår kultur, mat, hälsa och kommande generationer. Detta trots att det innebär en ökad risk för

smutskastning, hot och våld¹ samt är ett oerhört resurskrävande och mödosamt, ofta osynliggjort, ideellt arbete. Detta bekräftas även vid FN:s Permanenta Forum för urfolk i maj; oron för urfolks markrättigheter samt att urfolk är utsatta människorättsförsvarare². I år uppmärksammades även Urfolksdeklarationens 10-årsjubileum och vikten av att stater, bolag och aktörer respekterar "free, prior and informed consent" (FPIC), där det fortfarande brister.

För Sametingets del innebär deltagandet i CSW att vi kan delta i internationell diskussion kring urfolkskvinnors och flickors rättigheter och samverka med andra urfolk. Det är väldigt värdefullt för oss med ökad erfarenhet av FN. Deltagandet kan även stärka våra kontakter mellan Sametingen i Norden, andra urfolksrepresentanter samt på nationell nivå genom arbetet med Sveriges delegation.

Inför resan

Sametinget har deltagit i förberedande möte i Stockholm, tagit del av förberedande material, kommit med synpunkter att inkludera urfolk i slutdokumentet samt hållit kontakt med departementet via telefon och e-post.

I New York

Varje morgon inleddes med morgonmöte i delegationen med lägesuppdateringar och informationsrundor inför dagen, samt reflektioner från de möten/sidoevent man deltagit i dagen före. Detta var viktiga möten för att hålla ihop delegationen.

Under måndagen följde jag öppnandet av sessionen och general discussion. Sametinget bemannade även stolen vid första passet efter Sveriges jämställdhetsminister Åsa Regnér. På eftermiddagen var det Ministerial roundtables: "Informal and non-standard work: what policies can effectively support women's economic empowerment?" samt "Full and productive employment and decent work for all: how can Sustainable Development goal 8 be realized for women by 2030?".

Under tisdagen ställdes alla möten in då New York, FN, skolor, flygplatser m.m. stängde pga snöoväder. (Detta medförde att fokustemat "Empowerment of Indigenous women" flyttades till torsdag). Under tisdagkväll deltog jag ändå vid ett fullsatt sidoevent vid Kanadas FN-representation, arrangerat av Kanada, USA och Mexico: "**Empowerment as an instrument to eradicate all forms of violence against Indigenous women and girls**". Fullsatt sidoevent. Oerhört viktigt och starkt event om våld och övergrepp mot urfolkskvinnor och barn, kolonialt trauma, Kanadas sanningskommission. Hört under kvällen:

"It is important that Indigenous women's voices are heard loud and clear. Historical trauma is still a challenge for us. Indigenous women disappear and nothing is done. Extractive industries have effects on violence. Colonialism and colonial laws continues put pressure on Indigenous women and girls. We have the right to participate as decision-makers. Women are the center for the solutions. For reconciliation to happen, we must end violence on Indigenous women and children. Funding: women are taking money out of their own pockets."

¹ Rapporterat av människorättsorganisationer, bl.a. Amnesty och Global Witness.

² UN Permanent Forum on Indigenous Issues call to action, 20170505:

<https://www.un.org/development/desa/indigenouspeoples/news/2017/05/un-permanent-forum-on-indigenous-issues-concludes-with-call-to-action/>

Onsdag återupptogs general discussion. Sametinget bemannade då stolen tillsammans med Clara Berglund från Sveriges Kvinnolobby på förmiddagen.

Därefter lunch med representanter från norska Sámediggi innan vi följdes till deras viktiga sidoevent **"Violence against Indigenous Women"**, arrangerat av norska Sametinget, FOKUS och kvinnor från Guatemala. Bra med erfarenhets- och solidaritetsutbyten urfolk emellan. Det är även värdefullt med kontakter Sametingen emellan då vi har få resurser och få mötesplatser. Viktigt som representant från svenska Sametinget att kunna vara på plats och ta del av hur man arbetar med dessa svåra och tabubelagda frågor på norsk sida. Mötet tog upp den nylanserade rapporten om våld och övergrepp: *"Om du tør å spørre, tør folk å svare"*³.

Onsdagkväll kl 16.45-18: **"Empowering rural and Indigenous women to achieve food security and nutrition"** arrangerat av CEDAW, UN Women m.fl. Deltagare från bl.a. Zambia, Filippinerna, FN:s Specialrapportör för urfolksrättigheter Victoria Tauli-Corpuz, CEDAW, World Food Programme och Food and Agriculture Organization of the UN. Innehåll: CEDAW, rekommendation 34, ledarskapsskolor samt FN:s roll för att implementera CEDAW.

Torsdag behandlades fokustemat om urfolk på CSW61 **"Empowerment of Indigenous women"**. Sessionen inleddes med öppningsceremoni av urfolkskvinnor. Innehåll: **"Indigenous women's participation in decision-making processes"**, **"Violence against Indigenous women and girls"**, **"Economic opportunities"** och **"Impacts of climate change"**.

Den grundläggande frågan som hela tiden nämns när det gäller urfolkskvinnor är kampen för marker, territorier och vatten samt kvinnors tillgång till marker och naturresurser – dvs. den grundläggande kopplingen till och beroendet av marker; att marken hänger samman med urfolks rätt till sin kultur, hälsa, matförsörjning, sina näringar etc. Här betonas rätten till inflytande i beslutsfattandeprocesser på alla nivåer, där kvinnor ofta exkluderas eller är underrepresenterade. Det gäller även unga. Rätten till Fritt och Informerat Förhandssamtycke (FPIC) tas återkommande upp samt Urfolksdeklarationen. Vikten av att staterna implementerar detta ordentligt. Ett återkommande ämne är hotet från utvinningsindustrier och exploateringar i traditionella områden. Man kräver ett stopp på det här våldet. Hot mot marker, kultur, livsföring och rättigheter påverkar urfolkskvinnors ekonomiska möjligheter.

Ofta brist på finansiering av olika slag, där kvinnor gör mycket ideellt och obetalt arbete. Kvinnor är centrala för att föra kultur, språk och traditionell kunskap vidare till nästa generation. Urfolkskvinnors kunskap är en värdefull tillgång, och man sitter på många lösningar för en långsiktigt hållbar utveckling som behövs i kampen mot klimatförändringar samt för att bevara biologisk mångfald och ekosystem. Urfolk lever ofta i de områden som drabbas hårdast av klimatförändringar, bl.a. Arktis.

Även om rätten att leva utan våld och diskriminering i alla former. Många urfolk har problem med fattigdom, hälsoproblem och våld i olika former mot urfolkskvinnor och barn. Viktigt att bryta tystnaden. Våld och trauman förs vidare från generation till generation.

³ Läs mer på Sámediggi.no: <https://www.sametinget.no/Nyhetsarkiv/Om-du-toer-aa-spoerre-toer-folk-aa-svare>

CSW borde ha urfolkskvinnor som prioriterat tema, det krävs en ständigt pågående process.

Empowerment för urfolkskvinnor är att rättigheter respekteras, t.ex. rätt till inflytande enligt FPIC samt deltagande i beslutsprocesser på alla nivåer. Staterna måste implementera rekommendationer som redan existerar på FN. Även vikten av att inkludera urfolkskvinnor vid utveckling av policys och program. Agenda 2030 kräver att ingen ska lämnas utanför. Om det ska uppnås måste man inkludera urfolkskvinnor, unga och äldre. Även de mest marginaliserade. Viktigt med global solidaritet.

Vid arbetet med klimatförändringar ska staterna inkludera urfolkskvinnor och deras kunskap. Tillåt urfolkssamhällen bevaka klimatförändringar, då urfolk är direkt berörda. Urfolk som levt på sina marker och territorier i generationer – de vet. Klimatförändringarna berör alla. Dock viktigt att se till att renewables inte inskränker på urfolksrättigheter och leder till s.k. "grön kolonialism". Flera klagomål om t.ex. vindkraft, vattenkraft m.m. till FN:s specialrapportör för urfolksrättigheter. Urfolk måste finnas med i klimat- och hållbarhetsprogram samt i ordinarie budget, dvs. inte enbart en liten peng som ges för att urfolk ska finnas med som ett alibi. Urfolk ska inkluderas redan på planeringsstadiet. FPIC kräver att urfolk och urfolkskvinnor involveras.

En annan typ av empowerment för urfolkskvinnor är ledarskapsutbildning. Urfolkskvinnor går i fronten för marker, vår planet, för kommande generationer, klimatet och långsiktig hållbarhet. Det lyftes även mera, om t.ex. våld mot urfolkskvinnor och barn. **Noterat: Vissa stater gav sitt talutrymme till en urfolkstalesperson.**

Torsdag kl 13.15-14.45, Permanent mission of Finland to the UN: **"Indigenous people's cultural heritage: Indigenous people's participation and the role of Indigenous women in promoting cultural heritage"**. Arrangerat av Finland. Deltagare från Finlands regering, Kanada, finska Sametinget, UN Women m.fl. Om vikten av urfolkskvinnor att föra traditionell kunskap och språk vidare. Även om "hate speech" mot samer samt assimilering. Anne Nuorgam, ledamot i finska Sametinget och medlem av UN Permanent Forum on Indigenous Issues, berättade om det aktuella fallet **"Deatnu River Agreement"** vid Tanaälven och dess förödande påverkan på det traditionella samiska fisket.

Från Kanada berättades det om våld mot urfolkskvinnor samt de ökade risker man lever med, t.ex. skam och våld inom familjen. Även om övergrepp som skett mot urfolk genom historien, och ett allt större krav på förändring. Man har arbetat med ledarskapsprogram för att stötta kvinnor. Och Kanadas viktiga sanningskommission.

Torsdag kl 15-17, fullsatt sidoevent **"Feminist Resistance to Extractivism"**, arrangerat av AWID och Urgent Action Funds (Latin America, África, EE.UU). Deltagare från Afrika, Latinamerika m.fl. Hur utvinning och exploatering upprätthåller historiska ojämlikheter och förvärrar våld, övergrepp och diskriminering av kvinnor. Om kvinnor som försöker skydda sina marker, vatten, miljö och kommande generationer mot hot från utvinningsindustrier, landgrabbing och exploateringar. Starkt arrangemang där urfolk m.fl. delade erfarenheter.

Fredag förmiddag: presskonferens om **"Empowering Indigenous women and girls"**. Där sades många bra saker. Komplement till det som redan tagits upp i denna rapport: Trots flera års mödosamt arbete av urfolkskvinnor och unga blir urfolk osynliga i gemensamma

dokument. Det har krävts mycket jobb för att öppna dörren till CSW. Urfolk är emot alla former av våld, även det som sker nu med ett extremt klimat där urfolk är direkt berörda. Urfolk sitter på förstahandskunskap och måste därför vara direkt delaktiga i klimatprogram.

Empowerment kan vara ekonomisk, politisk, social, kulturell etc. Urfolk måste bli empowered gällande sina rättigheter och stötts i sin kamp mot förtryck, diskriminering, rasism, fördomar m.m. För urfolk och urfolkskvinnor som utsatts för kolonialhantering, är fördomar och rasism en barriär som inte tillåter samma möjligheter som andra sektorer av kvinnor. Det är viktigt med utbildning på alla nivåer (både inom/utom urfolk för ökad kunskap) för vi finns i hela samhället. Vi är medborgare men vi har specifika kulturer och områden där vi vill fortsätta leva. Urfolk måste synliggöras, inkluderas och satsas på. Urfolk behöver inkluderas i allt arbete inom FN och andra organ.

Fredag eftermiddag följde jag förhandlingarna kring slutdokumentet, vilket var intressant. Man kan konstatera att det är få urfolksrepresentanter i delegationerna.

Fredag kl 18.20-19.45, fullsatt sidoevent "**Challenges and opportunities in achieving gender equality and the empowerment of Indigenous women and girls**", arrangerat av Permanent Forum on Indigenous Issues och International Indigenous Women's Forum (FIMI) samt UN Women. Deltagare bl.a: H. E. Mr. Antonio Patriota de Aguiar, Chair of CSW61; Ms. Lakshmi Puri UN Women; Ms. Tarcila Rivera Zea, Executive President of FIMI samt expertmedlem i Permanent Forum för urfolk; Ms. Fresia Paineñil Calfuque, Mapuche community, Chile (economic empowerment); Ms. Terry Henry, USA, Tribal Council Member for the Eastern Band of Cherokee Indians (violence against indigenous women); Ms. Yasso Kanti Bhattachan, National Indigenous Women Forum (NWIF) Nepal, (political participation in decision making). (Summerar några aspekter, som komplement i rapporten).

Urfolkskvinnor är inga offer, eller passiva "receptants of change", utan aktiva "key-agents of change" och bärare av kunskap. Urfolkskunskap har bl.a. inspirerat FN:s agenda för hållbar utveckling. Största problemet är förlust av eller hot mot marker och territorier. Urfolk förvaltar ekosystem. Kunskapsöverföring och revitalisering från äldre till yngre är oerhört viktigt för att upprätthålla traditionell kunskap, arbeta mot klimatförändringar samt förbättra hälsa etc.

I Alaska t.ex. kan man se att urfolksbarn är mer utsatta för posttraumatiskt stress och våld. Man har själva börjat dokumentera våld och övergrepp m.m, för att synliggöra mönster av ohälsa, övergrepp, våldsbrott m.m. som inte har dokumenterats genom årtionden!

Empowerment nås genom att nationella lagar, handlingsprogram och policys m.m. till fullo lever upp till de internationella åtaganden stater har. Viktigt att dela kunskap på alla nivåer och bygga allianser: nationellt, internationellt och globalt.

Efter delegationen i New York

Efteråt fortsatte jag ta del av förhandlingarna, då de pågick även efter jag lämnat FN. Vi bidrog med input till de förslag som låg angående urfolk, där jag särskilt tryckte på att ha kvar starkare skrivningar om urfolk som skulle ge konkret stöd till alla urfolkskvinnor som kämpar för mark, vatten, sina lokalsamhällen och kommande generationer – detta inkluderade Urfolksdeklarationen, rätten till beslutsfattande på alla nivåer, FPIC samt klimatförändringar.

Efter slutdokumentet från CSW61 har vi gjort ett uttalande⁴ från Sametinget där vi uttrycker vår besvikelse över att slutdokumentet inte ger starkare konkret stöd till urfolkskvinnor och barn i markfrågor, då vi vet att det är inom dessa områden urfolkskvinnors rättigheter kränks på flera plan och som urfolk världen över kämpar för att få gehör för. Vi välkomnar att slutdokumentet innehåller skrivningar kring urfolkskvinnors och flickors rättigheter, Urfolksdeklarationen, rätt till utbildning, deltagande i beslutsprocesser på alla nivåer, respekt och skydd för urfolkskvinnors traditionella och nedärvda kunskap, våld mot urfolkskvinnor och klimatförändringar. Men det är oroande att dokumentet inte innehåller starkare skrivningar kring urfolkskvinnors landrättigheter, då detta var något som återkommande diskuterades vid de urfolksevent jag deltog vid och som vi av erfarenhet vet är ett stort problem där urfolk idag både hotas och fördrivs från sina traditionella områden⁵.

I New York intervjuades Sametingets representant i Sameradion⁶ samt delade intryck i sociala medier. På Sametingets hemsida kan man läsa Sametingets uttalande. Denna rapport lämnas även in till Sametinget, och jag kommer delta vid det avslutande delegationsmötet i Stockholm i juni 2017.

Jag hoppas Sametinget bjuds in att delta vid delegationen till FN:s Kvinnokommission (CSW) vid fler tillfällen då dessa frågor berör även oss. Vi kan bidra med viktiga urfolksperspektiv till delegationen.

Övrig information

I samband med delegationsmötena överlämnades Sametingets **”Kunskapssammanställning om samers psykosociala ohälsa”**⁷ och **”Sametingets jämställdhetsprogram”**⁸ till Sveriges barn- äldre- och jämställdhetsminister Åsa Regnér.

Dearna 5 maj 2017

Marie Persson Njajta
Sametingets representant vid CSW61

⁴ Uttalande Sametinget ang slutdokumentet för CSW61: <https://www.sametinget.se/113122>

⁵ Även rapporterat av människorättsorganisationer, bl.a. Amnesty och Global Witness

⁶ Intervju i Sameradion: <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2327&artikel=6653196>

⁷ Rapport Sametinget (2016): https://www.sametinget.se/rapport_psykosocial_ohalsa

⁸ Sametingets jämställdhetsprogram (2016): <https://www.sametinget.se/103021>